

Bilden av den naturälskande svensken på vandring med ryggsäcken fylld av frystorkad mat och tält blir alltmer sällsynt.

Dagens vuxna vill ha tävlingsinriktade vildmarksutmaningar som toppas med årgångsvin och tre-rättersmiddag. Och om barnen följer med kräver de vuxna ständig kontroll.

MARIA OTTOSON (TEXT)

PETTER COHEN (FOTO)

maria.ottoson@di.se, 08-573 6

» "Åh pappa vad det är ofräscht här", säger sjuåriga **SIGNE** när stövlarna sjunker ned i den fuktiga mossan och hon får några blöta kvistar i ansiktet. Hon trivs inte på promenaden i friluftsområdet Härskogen utanför Göteborg trots att hennes pappa har ansträngt sig för att ta med henne ut i skogen.

Hon vill hellre strosa runt i affärerna i köpcentrumet Frölunda Torg.

Signe är inte ensam om att föredra stadens puls framför en promenad i skogen. Trenden går mot att färre vuxna men framför allt färre barn vistas ute i naturen i vardagen och bilden av svensken som naturmänniska håller sakta på att blekna.

Exakt hur utvecklingen ser ut är det ingen som vet eftersom det saknas data över hur svenskarnas naturvanor såg ut förr. Men **LARS KARDELL**, professor emeritus vid Sveriges lantbruksuniversitet, SLU, har ägnat en stor del av sitt liv åt att kartlägga hur ofta vi vistas i skogsområdena runt våra bostadsområden. Han uppskattar att skogsbesöken har minskat med en tredjedel sedan 1960-talet och den största minskningen står barnen för. Tiden då friluftsliv var detsamma som fridsamma skogspromenader eller barn som bygger kojor är förbi.

"Det finns en enorm rädsla för att det ska hända någonting, att det ska dyka upp en pedofil bakom varje buske eller att det finns något annat okänt som man inte kan behärska eller kontrollera. Allt ska vara tillrättalagt av pedagoger och det dämpar häg och lust hos barnen och fjärrar dem från naturen", säger Lars Kardell.

HÅRDKONKURRENS. Medelklassen klamrar sig fast vid idealet om ett aktivt uteliv men problemet är att det är mycket som ska hinnas med på en helg. Shopping, fotbollsträningar, dataspel och tv-tittande konkurrerar om barnens alltmer begränsade och inrutade fritid. Det har blivit svårt att hitta tid till naturupplevelser i en modern vardag. Och det är ett levnadsmönster som inte skiljer sig mycket åt oavsett om man bor i staden eller på landet.

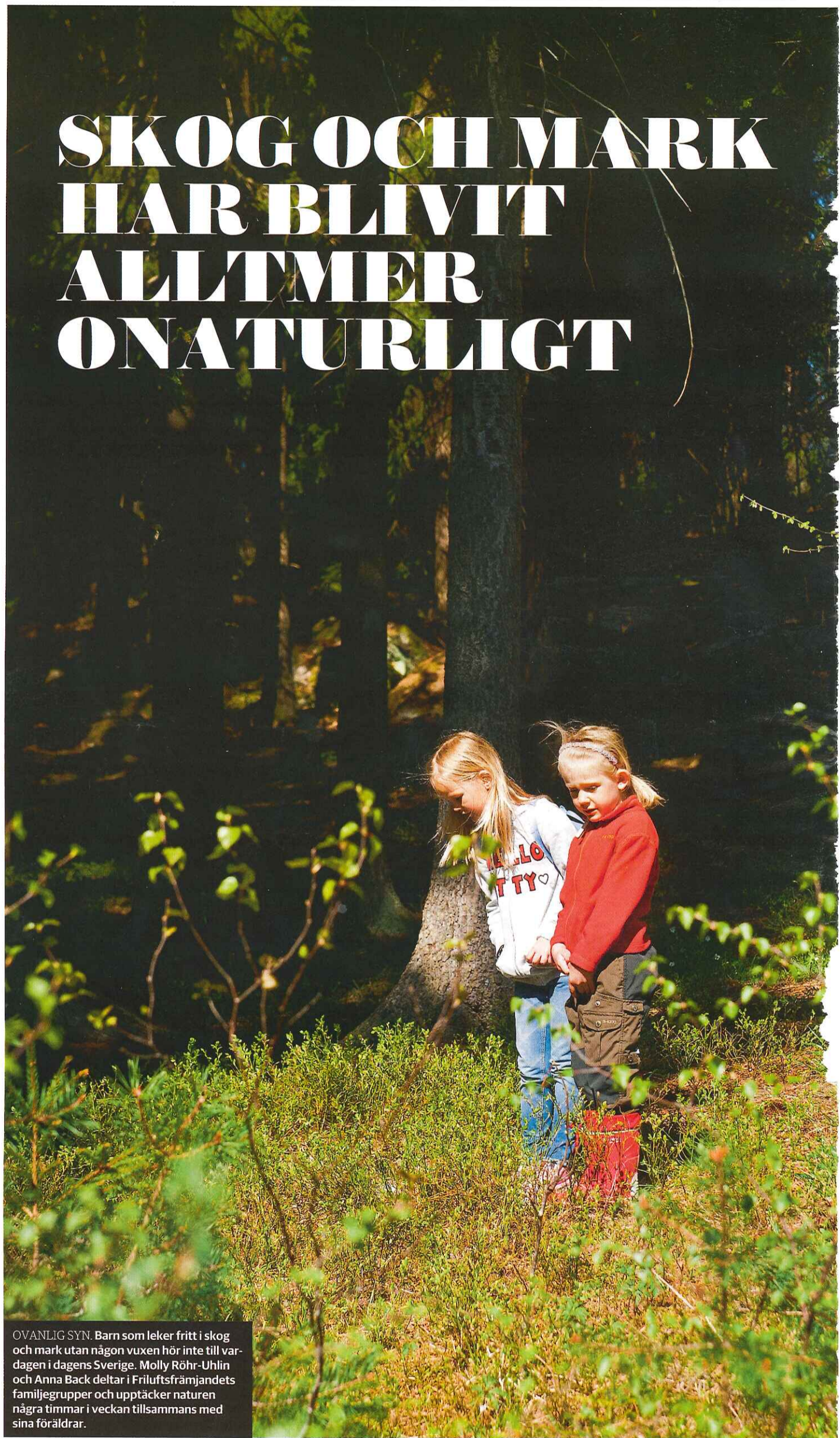
"Titta den sitter kvar."

MELKER, 6 år, skakar lätt på handen, men flugan som satt sig tillrätta verkar inte vilja flyga i väg.

Hans ljusa kalufs skakar lite med rörelsen och han sneglar på sin mamma.

"Den kanske är sjuk", säger Melker och

SKOG OCH MARK HAR BLIVIT ALLTMER ONATURLIGT



OVANLIG SYN. Barn som leker fritt i skog och mark utan någon vuxen hör inte till vardagen i dagens Sverige. Molly Röhr-Uhlin och Anna Back deltar i Friluftsfrämjandets familjegrupper och upptäcker naturen några timmar i veckan tillsammans med sina föräldrar.



frågar i nästa andetag om han får ta av sig jackan.

De granitgrå molnen som täckte himlen tidigare under morgonen har försvunnit och i stället värmer solen och i luften verkar knotten slås om uppmärksamheten med sina runda loopar.

Melkers näsa rinner av pollenallergi men han äter glatt av smörgåsen i blåbärsriset, medan fåglarna kvittrar i bakgrunden.

I dag har familjen Alexandersson prioriterat bort lekgympan för att tillbringa förmiddagen i en skogsbacke.

I snart 120 år har Friluftsrådet verkat för en bättre folkhälsa genom ett aktivt friluftsliv. Nu har de insett behovet av att anpassa sig till den moderna familjens behov. Friluftsrådets familjegrupeer ger förskolebarn möjligheten att upptäcka naturen i organiserad form tillsammans med sina föräldrar under ett par timmar på helgen.

Di Weekend var med på en träff i Lida friluftsområde utanför Stockholm. Varje lördag träffas ett femtontal barn i förskoleålder och deras föräldrar för att upptäcka naturen under handledning av **ANITA STIGBERG**, 71.

Anita Stigberg började karriär i Friluftsrådet på 1960-talet som ledare för en Mullegrupp när hon själv var hemmafru med sina egna barn. Som många andra seniorer har Anita hittat tillbaka till rörelsen igen som pensionär och nu kan hon inte tänka sig något bättre sätt att tillbringa lördagsförmiddagarna än att vara just här i blåbärsriset tillsammans med barnen.

”Det är härligt att få möjlighet att ge det här till ungarna och vara med och stötta”, säger hon.

Hon rör sig med självklarhet i gruppen och låter generade barn och föräldrar presentera sig för varandra där vi sitter i ring med en grankotte som mikrofon.

Anita frågar om barnen kommer ihåg vad de gjorde sist när de var i skogsbacken och tittar upp mot en av tallarna lite längre bort. Där sitter en träsnidad fågelholk i björkträ och barnen tittar upp för att se om det har flyttat in någon familj sedan förra besöket.

ÖVERDRIVER. Utvecklingen där svenska fjärrar sig från naturen intresserar både politiker och forskare. Forskningsprojektet, Friluftsliv i förändring, drivs sedan 2006 och man ska försöka ta reda på

»Allt ska vara tillrättalagt av pedagoger och det dämpar håg och lust hos barnen och fjärrar dem från naturen.«

hur friluftsvanorna förändras, vilka grupper som utnyttjar naturen och vad det kan tänkas ha för betydelse för folkhälsan. Problemet med forskningen är att många gärna överdriver sina utevistelser – det är fint att vara ute i naturen. Samtidigt samlar SCB statistik över skogspromenader men missar nya företeelser som kiting och hanggliding och hela den konsumtion som är kopplad till friluftaktiviteter.

MATTIAS SANDBERG är doktorand och forskar om barns förhållande till naturen. Han pekar på ett antal samhällsfaktorer som tyder på att det sker en förändring. Det finns mer att göra inomhus i dag och även en rad aktiviteter som hockey, fotboll och klättring går numera utmärkt att ägna sig åt inomhus. Många familjer bor större och barnen har ofta eget rum.

”Det finns en stark fascination och ett stort intresse hos barnen för naturen, men det kommer inte av sig själv. De behöver bli visade av någon vuxen. Det handlar om en prioritering om man som förälder väljer att lägga sin lördag på att åka till Ikea och Hornbach eller åker ut och grillar i naturen”, säger Mattias Sandberg.

FELAKTIGA BESLUT. Vad innebär det då att dagens barn inte själva får tillfälle att på egen hand studera myrornas eviga arbete i stacken eller att de inte kan se skillnad på talgoxe, stare och gräsand?

Barnen måste också leva med föräldrarnas oro för faror i naturen som att äta blåbär i Bohuslän som kan vara besudlade med dvärgbandmask, risken för fästingsmittan TBE eller oron för att möta ondsinta vuxna. Det är känslor som kan göra att många för-

äldrar väljer bort utevistelser helt. Det finns de som befärrar att framtida beslutsfattare utan erfarenheter av naturliv inte ser värdet av naturen och fattar felaktiga beslut.

Forskarna hoppas kunna ge fler svar på hur vi påverkas av en förändrad relation till naturen om några år.

För Melker innebär mamma **ANNAS** oro att han inte får leka så ofta själv i skogsdungen hemma i Stockholmsförorten Enskede. Oron gnager för trafiken, stökiga tonåringar och otäcka vuxna, men hon känner också att det inte är accepterat från andra föräldrar att lämna sin sexåring utan uppsyn.

HARRY POTTER-HAJK. I Scouterna upplever generalsekreteraren **MARIA GRANER** att yngre barn fortfarande kan fascineras av de små tingena och skeendena som att studera en döende skalbagge, medan lite äldre barn vill ha rollspelsliknande mysterieläger, eller Harry Potter-hajk för att bli intresserade. Liknande tendenser finns hos de vuxna som vill uppleva extrem vildmark med tuffa fysiska utmaningar, gärna med uttalade tävlingsmoment. De vill gärna gå Kungaleden, men utan tung ryggsäck och utan frystorkad mat, för att sedan sova gott i en riktig säng med fina årgångsviner, trerättersmiddag och spa.

Det är en bild som rimmar illa med den tråkighetsstämpel som Svenska Turistförbundet, STF, nyligen upptäckte att många svenskar förknippade organisationen med. Många beskrev STF med ord som institution, våningssängar och gemensam toa.

Suget är stort efter att uppleva en exotisk, karg fjällmiljö, kanske med björnjakt eller flugfiske men man vill också minimera riskerna för att få semestern förstörd av exempelvis irriterande mygg. STF planerar att bygga om en av de populäraste och äldsta fjällstugorna på Sylarna och en idé är att göra om den till en jättelik inglasad camping med en finare restaurang. Det kan ses som en utveckling av fenomenet glamping – en sorts lyxcamping som redan finns på flera håll runt i världen.

Vi svenskar vill uppleva en storslagen natur men på lagom avstånd och utan myggsurr, dåligt väder och oförutsedda besök av vilda djur. En sorts naturen all inclusive – men utan det naturliga. ☐

LÅNG ERFARENHET. Anita Stigberg hör till veteranerna i friluftssammanhang. Men det är svårt att rekrytera nya ledare till frivilligorganisationerna.



FRILUFTSLIV FÖR MILJARDER

► Svenskt friluftsliv omsätter 96 miljarder per år, en tredjedel av det är resor, en tredjedel uppehälle och en tredjedel produkter.

► Från och med i år har organisationen Svenskt Friluftsliv ansvar för att fördela det statliga anslaget på 28 Mkr till friluftorganisationerna.

► Svenska Scoutrådet är paraplyorganisation för de fem svenska scoutförbunden i Sverige som har cirka 65 000 medlemmar. Medlemsantalet har långsamt gått ned sedan i början av 1980-talet då det fanns cirka 200 000 medlemmar.



SÖKER LUGN. Kennet Alexandersson och Anna Fransson uppskattar en förmiddag i skogen utan hets, tillsammans med barnen Olle, 4, och Melker, 6 år.